

ÇOCUKLARA VERİLEN GİZLİ MESAJLAR?

Çocuklara farkında olmadan verilen gizli mesajlar, onların başarısını engeller.

Nedir bu gizli mesajlar?

FEDAKARLIKLAR

Aileler çocuklar için bütün fedakarlıkları yapıyor, ama çocuklar istedikleri başarıyı gösteremediği ya da çalışmadığı zaman, aile yaptığı fedakarlıkları anlatıyor.

“Bak sen oku/çalış diye nelere katlanıyoruz.”

Bu söylemler ile çocuğun daha çok sorumluluk alacağını varsayıyor.

Ama çocuğa giden mesaj farklı: **‘Sen kendin için değil, bizim için çalışmalısın.’**

Halbuki çocuk kendi öğrenmesi ve heyecanı için çalışmalı, suçluluk duyduğu ya da ailesini mutlu etmek için değil.

CESARETLENDİRME

Çocuklar başarısız olduğu zaman aile çocuk kendini iyi hissetsin diye, **‘Oğlum/Kızım sıkma canını, bir dahaki sefere daha iyi yaparsın.’** gibi cesaretlendirici sözler söylüyor.

Bu söylem, o işin can sıkacak kadar önemli olmadığı mesajını veriyor. Zaten önemsiz olduğunu düşündüğünüz bir işi çocuğa yaptırtmamak gerekiyor.

(Tabii okullarda çocuklar o kadar önemsiz işler yapıyor ki. O ayrı bir konu.)

Dahası, daha iyi yaparsın derken, verilen mesaj şu **‘sen yeteri kadar iyi değilsin.’**

BAŞKASI İLE KARŞILAŞTIRMA

Bazen de aileler bilerek ya da bilmeyerek çocuğu başkası ile karşılaştırır.

Örneğin, başarısızlık durumunda **‘Oğlum/kızım sen tek değilsin ki. Bak sınıfta çoğu arkadaşım da öyle. Sıkma canını.’**

Bu söylemler cesaretlendirici görünse de, bunların verdiği gizli mesaj şudur:

Ben seni diğer insanlar ile karşılaştırıyorum. Seni herkese göre değerlendiriyorum. Diğerleri senden iyi yapmadığı sürece sorun yok.

KONTROL DIŞI

Bazı aileler çocuklar başarısız olunca, sorunu dış etkenlere atarak, çocuğu rahatlatmak ister.

Örneğin, ‘Matematik zordur’ ya da **‘Zor bir okulda okuyorsun’** gibi ifadeler kullanır.

Bu ifadeler de başarının çocuğun kontrolü dışında olduğu mesaj verir.

Çaresizliğe iter.

Peki, çocuğun kontrolü dışında olamaz mı? Olabilir ama önemli olan çocuğun neye inandığıdır. Çocuk kontrolde olduğuna inanırsa, daha çok çalışır.

ELEŞTİRİ

Çoğu aile çocuk üzülmesin diye onu eleştirmekten (yapıcı eleştiriden bahsediyorum) kaçınıyor. Onun yerine sempati gösteriyor.

‘Çocuk da haklı. Nasıl yapsın bu kadar işi?’ gibi söylemler, sempati söylemleridir.

Bu da yanlış mesaj veriyor.

Örneğin, 80 yaşında bir insan önünüzde çok yavaş yürürse, onu eleştirmezsiniz. Çünkü bilirsiniz ki daha hızlı yürüme ihtimali yoktur.

Çocuklara da aynı sempatiyi gösterdiğiniz zaman çocuk bilir ki onun gelişimine olan inancınız yoktur.

Ama yapıcı eleştiri, ona inancınız olduğunu gösterir. Gelişim alanı vardır, mesajı verir.

ÖVGÜ

Aile çocuğu övdüğü zaman, çocuğun özgüvenini artırmak bir yana, tam tersine azaltıyor.

Çünkü çocukta onay ihtiyacı doğuruyor.

Çocuk da yaptığı her işten sonra (zaten yapması gerekenler de dahil) onay görmek istiyor. Yaptığı, kabul edilebilir mi edilemez mi her defasında onaylanma ihtiyacı duyuyor.

Hem kendi başarı ölçütlerini geliştiremiyor, hem kendini değerlendirme becerileri gelişmiyor, hem de onay görememe ihtimali strese sebebiyet veriyor.

ÖDÜL

Ödül iş yaptırmak için motive etse de verdiği gizli mesaj belli.

Bu iş kendi içinde değerli değildir. Senin de bu konulara ilgin yoktur. Ben de sana bu işi yapman için ödül/rüşvet vereceğim.

BAŞARININ TEMELİNDE ZEKÂ VARDIR.

Çocukları özendirmek için söylenen başka bir söz ‘**Senin gibi zeki bir çocuk bunu kolay halledebilir.**’

Çocuk verilen mesajdan ‘**Başarı zekâyâ bağlıdır. Başarısızlık da aptallığa.**’ anlamını çıkarır ve aptal görünmemek için zor işlerden kaçır.

Daha tehlikelisi de işi kolay göstermek. Ailesi tarafından kolay addedilen bir işte başarısız olursa, aptal görüneceğini düşünür.

DUYGUYU RET

Çocuk üzüldüğü zaman, ‘**Sıkma canını halledersin.**’ gibi ifadeler cesaretlendirici gibi görünse de aslında verdiği mesaj açıktır.

Çocuğun üzüntü duygusunu reddeder.

Duyguları reddedilen her çocuk kendini değersiz hisseder.

Birisine seni seviyorum dediğinizde, yanıt alamamak gibi.

İyi niyete söylenen tüm bu sözler aslında tam tersi bir etki yaratır.

Onun için söylemlerimize dikkat etmeliyiz. Çocuğu olduğu gibi kabul eden ve çalışmaya vurgu yapan söylemler, çocuğu hem başarıya hem de mutluluğa götürecektir.

Dr. Özgür BOLAT